

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w R.
przy uczestnictwie I. C.

o umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 10 lipca 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 25 lipca 2019 r., sygn. akt XII Ca [...],

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w G.
na rzecz adwokata Ł. K. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł,
powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem
nieopłaconego wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną
uczestniczce z urzędu w postępowaniu kasacyjnym;**

**3. stwierdza, iż wnioskodawca i uczestniczka ponoszą koszty
postępowania kasacyjnego związane ze swoim udziałem w
sprawie.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestniczki I. C. od postanowienia Sądu Okręgowego w G. z dnia 25 lipca 2019 r., sygn. akt XII Ca [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej uczestniczka zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 8 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (jedn. tekst: Dz. U. z 2020 r., poz. 685, ze zm.), przez jego błędną wykładnię

i przyjęcie, że uczestniczka korzystała z oparcia społecznego, o którym stanowi ten przepis; art. 29 ust. 1 i 3 tej ustawy przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż wnioskodawca miał legitymację czynną do złożenia wniosku o umieszczenie uczestniczki w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnego zagadnienia prawnego skarżąca upatruje w konieczności wyjaśnienia warunków nabycia przez organ do spraw pomocy społecznej, tzw. szczególnej zdolności sądowej w sprawach o umieszczenie osoby chorej psychicznie w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody, a w konsekwencji czy działanie organu ds. pomocy społecznej, polegające wyłącznie na nakłanianiu osoby chorej psychicznie do wyrażenia zgody na podjęcie leczenia psychiatrycznego wyczerpuje znamiona objęcia tej osoby oparciem społecznym i skutkuje nadaniem organowi szczególnej zdolności sądowej w sprawie o umieszczenie tej osoby w szpitalu psychiatrycznym.

Z kolei wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z tej przyczyny, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się

wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

W ocenie skarżącej uzasadnienie możliwości rozbieżnych ocen prawnych oraz istotności sformułowanego wyżej zagadnienia wiąże się z koniecznością interpretowania art. 8 ust. 2 w powiązaniu z art. 50 i 51a, w których wyszczególniono instytucjonalne formy „oparcia społecznego” osób z zaburzeniami psychicznymi, którymi są: środowiskowy dom samopomocy, klub samopomocy, zaś art. 54 uzupełnia ten katalog o dom pomocy społecznej. Z powyższych przepisów wynika, że tak inwazyjne działania, jak nakłanianie osoby do wyrażenia zgody na leczenie psychiatryczne, nie mieszczą się w katalogu „oparcia społecznego”, ani nawet nie są zgodne z duchem i fundamentalnymi zasadami ustrojowymi systemu pomocy społecznej, jako zbyt głęboko ingerujące w sferę praw i wolności jednostki.

Kwestie prawne związane z legitymacją ośrodków pomocy społecznej do składania wniosków o umieszczenie osoby w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody, w kontekście wcześniejszego objęcia takiej osoby oparciem społecznym i jej formy, były już wyjaśniane w orzecznictwie. I tak w postanowieniu z dnia 5 lutego 2016 r., IV CSK 710/15, nie publ., Sąd Najwyższy wskazał, że odmowa przyjęcia pomocy społecznej, gdy istnieją obiektywne przesłanki do jej udzielenia z uwagi na dobro osoby chorej, nie może być utożsamiane z nieobjęciem tej osoby oparciem społecznym. Osoba psychicznie chora jest objęta oparciem społecznym w rozumieniu art. 29 ust. 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, także wtedy, gdy organ pomocy społecznej podejmuje konkretne działania zmierzające do udzielenia takiego oparcia, a osoba chora psychicznie odmawia jej przyjęcia z przyczyn wywołanych chorobą (zob. też uzasadnienie postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2012 r., II CSK 678/11, nie publ.).

W związku z tym, nie zachodzi w tej materii potrzeba kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego.

Z wiążących w postępowaniu kasacyjnym ustaleń faktycznych wynika, że u uczestniczki stwierdzono schizofrenię, która postępuje - uczestniczka została poddana kolejno badaniu dwóch biegłych psychiatrów. Brak leczenia pogłębi i utrwali psychodegenerację spowodowaną tą chorobą i która nie ustąpi samoczynnie. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w R., na skutek zawiadomienia Komendy Wojewódzkiej Policji w [...], objął uczestniczkę pomocą socjalną w formie pracy socjalnej, jednak uczestniczka nie wyraża zgody na proponowane przez pracownika socjalnego formy pomocy; nie podejmuje z nim współpracy w celu poprawy swej sytuacji zdrowotnej. Uczestniczka nie zgłasza się też na wizyty w Poradni Zdrowia Psychicznego, pomimo kierowanych do niej wezwań. Ostatnia wizyta miała miejsce 30 maja 2017 r. W miejscu zamieszkania uczestniczki Policja w 2018 r. przeprowadziła kilka interwencji. Z zaświadczenia lekarza psychiatry z wizyty lekarskiej w dniu 4 września 2019 r. w PZP w Szpitalu Miejskim w R. wynika, że uczestniczka zaprzestała przyjmowania zalecanego jej leku Perazin.

Z powyższego wynika, że sformułowane przez skarżącą zagadnienie prawne i podnoszone wątpliwości interpretacyjne zostały przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej i jego uzasadnieniu w oderwaniu od wiążącego w postępowaniu kasacyjnym stanu faktycznego ustalonego przez Sądy *meriti*. W istocie redakcja zagadnienia i wątpliwości interpretacyjnych zmierzała jedynie do poddania kontroli Sądowi Najwyższemu sprawy w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Sądy obu instancji szczegółowo wyjaśniły w oparciu o konkretne fakty, iż brak efektywnej realizacji przez wnioskodawcę oparcie społeczne w stosunku do uczestniczki, która takiego oparcia wymaga leży wyłącznie po stronie uczestniczki, pomimo istnienia obiektywnych przesłanek wymagających objęcia jej tego rodzaju oparciem społecznym. Wnioskodawca jako organ pomocy społecznej wielokrotnie, z uwagi także na informacje pochodzące od stosownych instytucji i podmiotów prywatnych podejmował konkretne działania zmierzające do udzielenia

takiego oparcia uczestniczce, która odmawia umożliwienia udzielenia jej konstruktywnego oparcia społecznego.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c.

O wynagrodzeniu należnym pełnomocnikowi z urzędu orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o advokaturze (j.t. Dz. U. z 2019 r. poz. 1513, z późn. zm.) w zw. z § 14 ust. 1 pkt 3 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 i § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (j.t. Dz. U. z 2019 r. poz. 18).

jw

[aw]